
El Parc Bosc Muncipal de Figueres

Per JOSEP M. BERNILS i MACH*

* Cronista oficial de Figueres.

El Parc Bosc Municipal de Figueres és una unitat verda de la ciutat formada per un gran espai de roquissar, poblat tot ell de vegetació, majoritàriament de bosc, destinat a l'esbarjo dels seus habitants. Està complementat per un passeig ample, arbrat en tota la seva part frontal de cara a migdia, anomenat passeig Nou, i per tres rondes vials que l'encerclen per les parts de llevant, tramuntana i ponent, anomenades Jacint Verdaguer, Dr. Arolas i del Parc. Fins ben iniciat el segle XX tot el seu entorn va restar orfe d'edificacions.

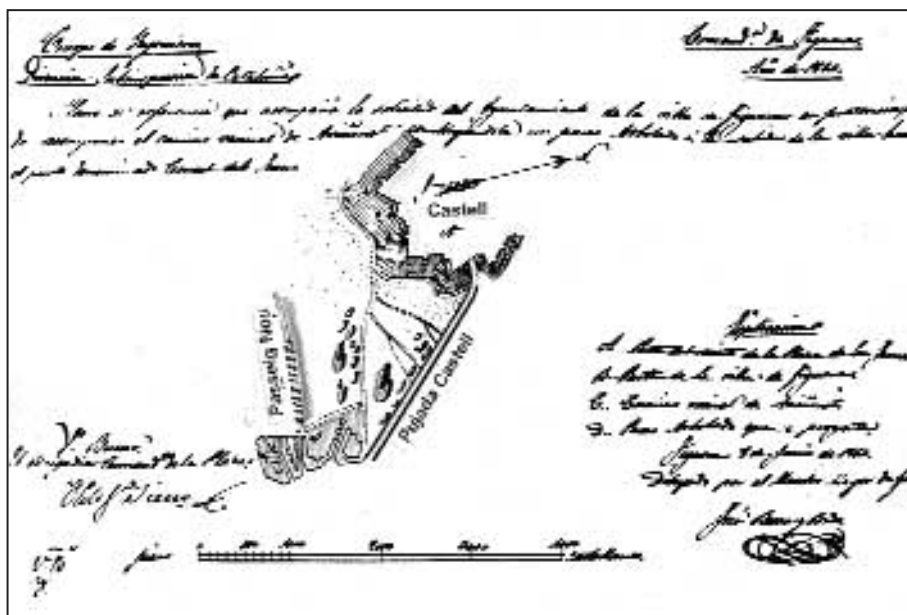
EL PASSEIG NOU

El passeig Nou va ser l'inici d'aquesta gran zona verda i va formar-se a mitjan segle XIX. S'allarga a tota la part frontal de migdia del parc i s'inicia a la ronda de Mossèn Cinto Verdaguer i finalitza a la ronda del Parc, sobre l'antigament anomenat còrrec dels Jueus i en el lloc on sota el marge de la riera hi havia la font Trobada. Anteriorment aquesta avinguda estava formada per les terres ermes de l'actual parc, que arribaven fins al pla del llit de la riera Galligans, avui per dessota de l'actual plaça del Sol.

Al llarg d'aquest passeig, hi travessava des de temps immemorials el camí veïnal de Figueres a Avinyonet de Puigventós, que passava per la zona de les Pedreres i el veïnat de les Tres Cases d'Avinyonet. Una variant d'aquesta anava fins a Palau-surroca i una altra es dirigia a la carretera de Llers, quan aquesta passava pel traçat vell. Els paratges de tot aquell entorn portaven el nom de Cos de Cavall, Terra Roja, Coma Llobatera, Porta Vermella, etc. Tenia un entroncament amb el camí de la Pastora, avui carrer del mateix nom, i que era un camí ramader per on creuaven els pagesos de la banda oest de la vila quan venien al mercat de bestiar.

Alguns historiadors han suposat que l'antic camí d'Avinyonet formava part d'una ruta dels pelegrins de l'edat mitjana, quan hi havia cavallers templers a la vila d'Avinyonet i al temple de Palera, a Beuda.

L'any 1904 fou quan es van superposar les carreteres d'Avinyonet i de Llers (aquesta passava abans per l'actual ronda del Doctor Arolas i camí d'urgències de l'Hospital) i llavors va prevaldre el nom de carretera de Llers o nou carrer

1854. “Plano de referència que acompanya la sol·licitud de l'Ajuntament de Figueres en pretensió de recomposar el camí veïnal d'Avinyonet construint un passeig arbrat a la sortida de la vila fins el punt nomenat Córrec dels Jueus”. Projecte de l'arquitecte Roca i Bros. En aquell temps l'edificació de la vila finia al lloc que avui és la ronda Verdaguer.

d'Avinyonet, ja que l'anterior vial urbà amb aquest nom era el carrer d'en Pep Ventura.

Fins al 1753 les cases més properes estaven bastides a la cantonada de l'actual carrer Pep Ventura amb la pujada del Castell. Acabades les obres de la fortalesa, tretze anys més tard, les edificacions van allargar-se fins a l'actual cantonada amb el carrer de mossèn Cinto Verdaguer, que aleshores era un camí de ronda del clos urbà on hi havia la imposició estatal “de aquí no se puede pasar (edificar)” segons les normes tàctiques de protecció del castell.

Pel que fa a l'edificació davant del passeig no es va iniciar fins a la primera dècada del segle vint a la cantonada sud amb la ronda Verdaguer, on hi havia la casa d'en Trilla, que fou enderrocada i refeta quan Obres Públiques va senyalar sobre aquesta ronda la nova línia de la variant de la Nacional II, l'any 1943-1950.

La zona de l'actual passeig Nou era totalment fora murs i consistia només en un estret camí protegit per la part de tramuntana per un marge de terres força alt per on s'escolaven les aigües plujanes de la zona estesa fins als glacis del castell de Sant Ferran i que anaven a parar a la riera Galligans.

Fou l'any 1854 quan l'Ajuntament va decidir convertir aquell tram de la carretera d'Avinyonet de Puigventós en un passeig, argumentant que a la vila hi havia molta manca de treball i els obrers estaven sense feina, cosa que motivava que moltes famílies visquessin a la misèria.

Del projecte es conserven dos plànols signats per l'arquitecte municipal, Josep Roca i Bros, amb el vistiplau del brigadier comandant de la plaça militar ja que el paratge estava dintre la zona de protecció del castell i es va necessitar una autorització concreta de la reina Isabel II.

El primer projecte tècnic, de data 31 de maig, consisteix en una secció del passeig “*en el camino rural que de Figueres conduce al pueblo de Aviñonet, parte de cuyo camino está comprendido en la zona táctica del castillo de San Fernando*” i el segon, de data 8 de juny, es refereix a la situació en relació a la del castell i porta la capçalera de “*Plano de referència que acompaña a la solicitud del Ayuntamiento de la Villa de Figueres en pretensión de recomponer el camino vecinal de Aviñonet construyendo un paseo arbolado a la salida de la villa hasta el punto denominado Correch dels Jueus*”.

L'arquitecte va preveure un passeig amb una filera d'arbres quàdruple i una tanca d'arbustos longitudinal que marcava dues zones: una d'estreta per al pas de carruatges i l'altra, més àmplia, d'esbarjo dels vianants. Aquesta obra es va fer en diverses etapes i no es va acabar del tot fins al 1890.

L'esperit del passeig urbà amb idees neoclàssiques estava arrelada en els àmbits socials d'aquella època. S'acabava d'obrir la nova carretera de Roses amb la plantació d'arbres i amb aquesta òptica, i per superar-la estèticament, l'Ajuntament va encarregar aquest projecte del nou passeig a la carretera d'Avinyonet⁽¹⁾.

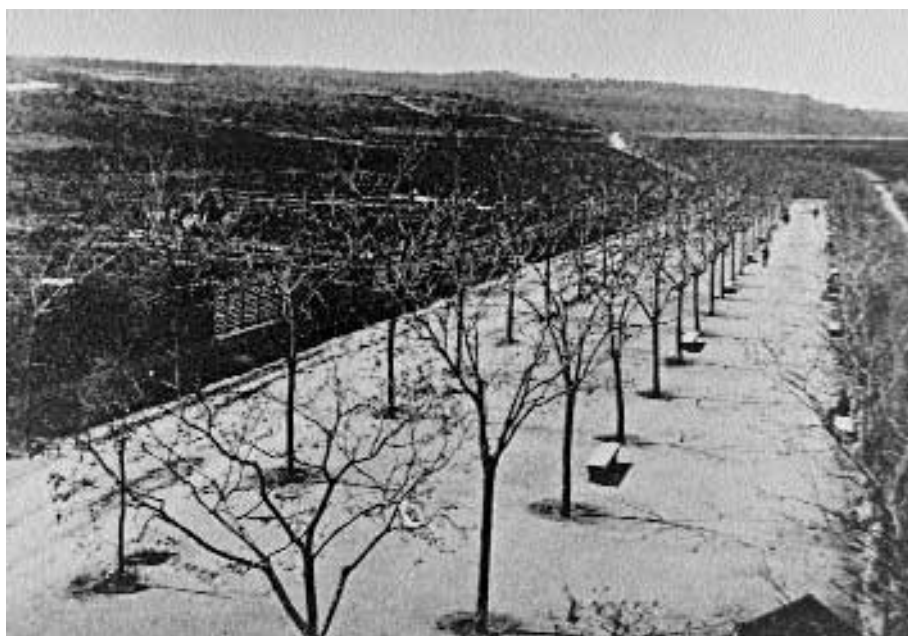
Se li va donar el nom de passeig Nou per diferenciar-lo del passeig Vell, que aleshores era la calçada nord de la Rambla que, anteriorment, també havia portat el nom de passeig Nou quan va suplir les funcions que en aquest sentit se li donava al carrer Magre, que en el segle XVIII estava destinat a passeig de vianants, especialment a la sortida de missa de migdia de l'església de Sant Pere.

Per a l'execució del projecte del passeig Nou va caldre expropiar quatre vessanes d'uns camps propietat de Dolors de Parramon, vídua de Fontcoberta, i de Rafela Barraquer, vídua de Ramon Sans, dues famílies benestants de la vila que eren propietàries de les terres de la banda de migdia del passeig i que anaven fins al llit de la riera, avui plaça del Sol. Més tard va ser necessari comprar més terreny a Joan Ferrer Fàbrega, un fabricant de sabó.

Per omplir el desnivell que hi havia vers la riera s'hi portaren terres i runes de l'enderroc d'unes parets velles de la part posterior de l'edifici de la Casa Gorgot, a la pujada del Castell, que havia estat dedicat a escorxadors municipals i a caserna i que s'estava modificant a causa d'haver-se construït, sobre una part d'aquesta finca, l'edifici del Teatre Municipal, avui Museu Dalí.

Unes de les primeres notícies de la realitat d'aquesta nova avinguda, que va gaudir tot seguit de l'interès públic, fou durant les Fires i Festes de la Santa Creu de l'any 1862, quan es va il·luminar a la *veneciana* per celebrar-hi diverses sessions de balls públics. Quatre anys més tard ja s'hi van col·locar els primers bancs de pedra.

1. ALONSO, M. A i CERVERA, B. *Figueres i l'arquitecte Roca i Bros*. 1980. Pàg. 83 i 84. Josep Roca i Bros 1815-1877. Natural d'Abrera va estudiar arquitectura i en el 1842 va ser nomenat arquitecte municipal de Figueres. Entre les seves obres més destacades figura el Teatre Municipal, avui Museu Dalí.

El passeig Nou, l'any 1904, quan es van unificar les carreteres d'Avinyonet i de Llers. La zona encara estava òrfena de tot tipus d'edificació.

A partir del 1867 la zona va adquirir una nova fisonomia en els dies de mercat i fires. L'Ajuntament va decidir destinar a firal de bestiar el terreny de darrere les cases dels senyors Rodeja i Riussech, que tenien la façana a la pujada del Castell. Aquest paratge estava situat a la part que va des de la sortida del carrer d'Avinyonet (avui Pep Ventura), fins a la carretera de Llers (avui carrer de Llers). Es tractava d'una part de l'actual ronda Verdaguer i del sector confrontant, espai que ara ocupa la zona est de la pineda del parc. Concretament estava sobre el marge del passeig Nou. *“Eren terrenys erms i d'una gran aridesa, plens de roques que sortien en molts indrets i que només eren utilitzats com a firal de bous els dies de fira i de rera fira”.*⁽²⁾ Això va motivar que els dies de mercat el terreny planer del passeig Nou fos un lloc emprat pels pagesos per retrobar-se i en el qual van restar fins a l'any 1891 en què el mercat fou traslladat al nou Firal, avui plaça Frederic Marés.

Per dessota del nou passeig hi passava la mina d'aigua Sans i Roca que brollava de dos pous artesianos situats al capdavant del camí vell d'Avinyonet o de les Pedreres i que es canalitzava fins a un dipòsit regulador que hi havia al carrer d'en Pep des del qual es distribuïa a diversos particulars, propietaris de l'aprofitament. Un ramal ofería aigua a una font que amb el nom de Trobada rajava al marge de la riera, al final del passeig Nou.

2. RODEJA, E. *Llibre de Figueras*. 1962. Pàg. 164

Ben aviat els figuerencs s'identificaren amb el passeig Nou i fou un lloc escollit per fer-hi passejades, petites excursions i xerrades asseguts en els bancs de pedra que hi havia. Les quatre filades de plàtans oferien una ombra molt acollidora als mesos d'estiu i el talús del marge els protegia de la bufada de la tramuntana.

Un escriptor va comentar cap a final del segle dinou que “*si bien hay instalados bastantes bancos de piedra y a pesar de ser el mayor paseo de la ciudad, no està iluminado ni contiene farol alguno, así es que està desierto todas las noches, aún las de verano*”.⁽³⁾ Cal dir que l'any 1897 ja s'hi va posar un primer punt de llum elèctric quan tot just s'havia instal·lat a la població aquest nou enllumenat en uns pocs carrers, cosa que demostra la importància que es donava al passeig Nou.

Una atracció que agradava molt als figuerencs era la presència de la font Trobada, que brollava en el marge de la riera, abans de cobrir-se, al final del passeig, lloc on actualment hi ha l'entroncament dels carrers Mestre Falla i Damas Calvet. S'hi baixava per uns graons de rajol i la seva aigua provenia de la mina Sans i Roca abans esmentada. Va rajar fins als anys 50 en què s'anà estroncant.

1889. Marge de terres entre el que avui és Parc Bosc Municipal i el Passeig Nou on paraven els pagesos els dies de mercat.

3. PAPELL, J. *Itinerarios para viajes y excursiones del Alto Ampurdán*. 1894. Pàg. 119-120.

En el mes de maig de 1889 Joan Ferrer, d'ofici fuster, va demanar permís per col·locar en aquesta zona del passeig Nou, “*com en anys anteriors*”, una taula de fusta i cadires de balca per vendre-hi dolços i que les persones que acudien a la font a les tardes i les nits poguessin beure-hi aigua, especialment al final de la primavera i a l'estiu. Igualment es va comprometre d'arranjar amb sorra el paviment de l'entorn del passeig per a comoditat dels concurrents. Posteriorment la parada es va convertir en un quiosc, conegut amb el nom d'en Rufo, el qual també ofería orxates, sidrals i gasoses, aquestes encara tapades amb un tap de suro lligat a l'ampolla amb un cordill. Per als més acabats hi havia cafè, gelats i xocolates. Una roda de la sort permetia a la mainada guanyar un merllengot.

Aquesta atracció es va millorar posteriorment amb música i balls de gramòfon i fins i tot a les nits de l'estiu de l'any 1909 s'hi van fer sessions cinematogràfiques a l'aire lliure amb entrada gratuïta on només calia pagar la consumició. No va tenir èxit a causa de la projecció deficient de les pel·lícules. Igualment s'hi van instal·lar unes primeres atraccions de barques, encara mogudes amb al força dels braços.

Al mateix temps hi concorrien els agosarats que tenien els primers velocípedes, aquells amb una gran roda davantera, ja que els estava prohibit circular per l'interior de la població “*perquè aquells vehicles eren un perill públic per la velocitat que corrien*”, segons l'acord adoptat per l'Ajuntament. El mensual *Vida Parroquial* (maig 1930) escrivia que “*els sportmans de les darrerries del segle passat deambulaven pel Passeig Nou, l'únic esbargiment que tenien els figuerencs de llavors*”.

Quiosc bar d'en Rufo, al final del passeig Nou, l'any 1915. S'hi podien degustar orxates, gasoses, anissos, menta i sifons. També s'hi muntava una atracció de barques.

El passeig Nou fou el lloc designat a principi del segle XX per l'Ajuntament on podien circular lliurement les primeres bicicletes.

L'any 1891 s'hi va organitzar un festival ciclista en el qual participaren els aficionats menors de vint anys, als quals els estava prohibit anar en bicicleta pels carrers de la població. A tots els nois que en aquest festival van mostrar una bona aptitud per circular en bicicleta els fou donada una autorització per fer-ho també pels carrers i places.

Els plàtans del passeig van estar a punt de ser talats per un escamot carlí el 28 de maig del 1874. El general carlista Saballs hi va instal·lar el seu campament amb el desig d'ocupar la vila de Figueres, que mai havia pogut conquerir. Hi va aposentar diversos canons i va començar a disparar per tal d'atacar els portals dels carrers d'en Pep i d'en Lasauca. L'aferrissada defensa dels figuerencs va refusar l'escomesa carlista i Savalls va desistir i es retirà cap a Borrassà. A causa d'aquesta defensa l'any següent el rei Alfons XII atorgà el títol de ciutat a Figueres.

L'any 1904 la Diputació Provincial va decidir unificar l'inici de les carreteres d'Avinyonet i de Llers, el qual anava pel que avui és ronda del Dr. Arolas. Es va fer sortir del carrer d'Avinyonet, ara d'en Pep, i el camí de carruatges del passeig Nou es va convertir en la nova carretera de Llers.

Pocs anys després, el 1912, l'Estat va autoritzar als ajuntaments uns nous arbitris municipals, entre els quals figurava el control de totes les mercaderies que des dels pobles limítrofs es portaven a vendre al mercat de Figueres. Inclòia hortalisses, aviram, carns, bestiar i àdhuc l'entrada dels carros i de les bicicletes per als qui empraven aquests mitjans. Això va motivar la construcció d'unes casetes instal·lades a les entrades de les vies de comunicació amb els pobles, que

anomenaren *filats*, en els quals, durant les vint-i-quatre hores del dia, uns empleats municipals, anomenats *burots*, controlaven i percebien aquells arbitris. Es va instal·lar una caseta al final del passeig Nou, just a l'inici del que avui es carrer d'Avinyonet de Puigventós, que controlava tothom qui venia dels pobles d'Avinyonet, Llers, Terrades, Sant Llorenç de la Muga, Palau-surroca i Albanyà.

En aquesta mateixa dècada es van començar a construir les primeres cases a la carretera de Llers, només al costat sud. Els solars, o *sotos* com llavors en deien, es van vendre al preu de cent duros i la seva superfície arribava fins a la riera. Pel que fa a la secció del passeig Nou frontal al parc no s'hi feren habitatges fins a l'aprovació d'un Pla urbanístic de l'any 1935.

Aquest passeig va ser notablement millorat quan l'Ajuntament va decidir construir un parc a tota la zona àrida de la part de tramuntana. El projecte fou encarregat l'any 1915 a l'arquitecte municipal Ricard Giral i va prendre forma l'any 1920. Així el passeig Nou en va ser el seu gran vestíbul d'entrada. El projecte de l'escalinata central d'entrada va ser confiat l'any 1926 a l'arquitecte figuerenc Pelaio Martínez, que havia estat nomenat amb caràcter interí. L'obra de la graonada d'entrada al parc va costar 11.400 pessetes i es va començar a construir per la part alta, iniciativa que va motivar algunes protestes ja que la premsa va denunciar que l'últim escaló, el del sòl del passeig Nou, quedaria molt més alt del compte i que perjudicaria els vianants. El mateix Ajuntament va ordenar suspendre les obres "*per no ajustar-se a les mides que s'indiquen en el plànol*", encara que als pocs dies les obres foren repeses sense "*l'enderroc del construït*", tal com demanava la premsa. L'arquitecte va explicar que el fet venia justificat per la necessitat d'elevat el raser del passeig per tal de conduir les

Escala principal d'entrada al parc construïda el 1926 segons projecte de l'arquitecte Pelaio Martínez.

aigües pluvials cap a la cuneta del tram que era carretera i no quedessin embassades com abans dins el passeig de vianants.

L'any 1935 l'Ajuntament va aprovar unes normes urbanístiques que marcaren les alineacions dels nous habitatges que havien de tenir un jardí davanter de cinc metres d'amplada. A la vegada es contemplava la construcció d'una gran plaça de quaranta metres de diàmetre a l'encreuament amb la ronda del Parc o còrrec dels Jueus, que no es va portar a cap.

A final de l'any 1936 es va fer una notable millora. La nació espanyola estava en plena guerra civil i el comitè havia decidit enderrocar l'església de Sant Pere. Moltes de les pedres que es van treure d'aquella demolició es van emprar per formar la paret del marge de terra del passeig amb el parc.

El migdia del diumenge dia 23 de gener de 1938 va ser un dia molt tràgic per al passeig Nou. Era un dia solejat d'hivern amb un cel ple de llum i una temperatura agradable. Al migdia una munió de gent gran i mainada passejaven i jugaven embadalits per aquell bon temps, amunt i avall del passeig. Tot d'una van aparèixer sobre aquell cel i des de la banda de migdia tres avions trimotors alemanys de la base nacionalista de l'aeròdrom de Palma de Mallorca, que van fer una volta sobre la perpendicular de la població i prengueren de nou la direcció cap al sud. Tot de cop deixaren caure un reguitzell de bombes, la majoria de les quals explotaren sobre l'esplanada. Foren uns espetecs terribles. El passeig Nou va adquirir en uns segons un aspecte dantesc i apocalíptic. En total foren setze el mort i vint-i-set els ferits d'aquell tràgic dia.

L'escriptora Maria Àngels Vayreda, que hi era present, explica que *“era un diumenge clar d'hivern... Hi havia al cel una exaltació de llum enlluernadora... en aquella hora hi havia un formiguer de criatures que jugaven... vaig sentir una terrible explosió, seguida d'altres, estremia el brancatge nou dels arbres... els bancs, on moment abans els vells prenien el sol, estaven ara molts d'ells partits pel mig... braços i cames i trossos de roba fumejant penjaven per les branques nues... Mares plorant corrien embogides buscant els fills desapareguts... A terra es veien uns clots amples i fondos i pertot arreu cares esglaiades que expressaven demència...”*⁽⁴⁾

En acabar la guerra civil una novetat en el passeig es va executar l'any 1948 quan l'Ajuntament va dur a terme el projecte d'alineacions del 1936 i va decidir obrir un vial que anava des del carrer Empordà fins al davant l'escalinata del parc, al qual se li va donar el nom de carrer del Poeta Marquina. A la cantonada del nou vial amb el passeig Nou s'hi va formar un solar que durant uns anys l'Ajuntament dedicà a mercat d'aviram fins que el va cedir al Ministeri de Justícia i sobre el qual es va construir l'edifici de jutjats, inaugurat el 1976.

L'any 1964 l'Ajuntament va decidir traslladar a la plaça del Sol i al passeig Nou les atraccions de les Fires i Festes de la Santa Creu. Per fer-hi cabre una pista de cotxes elèctrics l'Ajuntament va fer tallar quatre plàtans del passeig que no es van reposar fins molts anys més tard. La instal·lació de les atraccions al passeig va ser un fracàs i al cap de dos anys les traslladaren a l'interior del parc.

4. VAYREDA, M. A. *Encara no sé com sóc*. 1972. Pàg. 86-86

La gent prenia el sol emparada en el marge de terres que els protegia del vent de la tramuntana. Encara es veu el talús de terres del lloc on més tard en construiria el Parc Bosc Municipal.

L'any 1967, i a proposta del poeta Jaume Maurici, que vivia en una torreta a l'inici del passeig, se li donà el nom de passeig Jaume I en homenatge al rei que havia fet vila reial Figueres. Aquesta nominació fou retirada el 1979 amb el primer Ajuntament democràtic i se li retornà el tradicional de passeig Nou.

Finalment l'Ajuntament l'any 1975 va decidir traslladar-hi el mercat setmanal de marxants dels dijous que es feia a la plaça Triangular. El mercat es va afermar i va caldre ampliar-lo al llarg de tota la ronda del Parc. Al mateix temps, la resta de la setmana es va destinar a aparcament gratuït de vehicles.

Per les festes de la Santa Creu a partir de l'any 1979 s'hi va posar la fira de maquinària agrícola durant dos anys i l'any 1981 s'hi va iniciar l'Aplec de la Sardana, organitzada pel Foment de la Sardana Pep Ventura.

EL PARC BOSCH MUNICIPAL

Antiga zona rústega als afores de la vila on només creixien petits arbustos entremig de les roques que hi sobresortien. El projecte de convertir-lo en un parc bosc fou encarregat el 1915 per situar-hi una gran zona boscana i un jardí popular, com el va definir l'arquitecte Ricard Giralt⁽⁵⁾ en un escrit a la *Fulla*

5. Ricard Giralt i Casadesús (Barcelona 15-12-1884/28-4-1970). Arquitecte llicenciat el 1911, va guanyar el 1915 la plaça d'arquitecte municipal de Figueres. Va ser l'autor de nombroses obres figuerenques, entre les quals destaca la reforma de la Rambla, el Parc Bosc i la nova Casa de la Vila. Fou també un gran urbanista i va redactar nombrosos plans d'exemple urbà amb gran visió de futur. L'any 1940, un cop acabada la guerra civil, fou cessat del càrrec municipal pel seu pensament polític republicà.

Artística Alt Empordà el 1916. L'arquitecte va tenir una gran visió del seu futur urbanístic i ja va preveure que havia de ser envoltada d'amplis vials.

Aquests vials es van traçar en dates posteriors. Els de les bandes de tramuntana (antic camí de Llers i ara ronda rector Arolas) i de ponent (abans córrec dels Jueus i avui ronda del Parc) es van dissenyar respectivament en els anys 1930 i 1933 i es van fer enterament sobre les finques de propietat particular d'aquelles zones. El parc no va perdre ni un sol metre de terreny. La delimitació de la finca del futur parc amb aquest límits ja s'havia fet en els anys 1886 i 1893.

El Parc Bosc Municipal és una de les realitzacions més satisfactòries i històriques de la població. Es tractava d'uns terrenys erms i pedregosos, amb matoll baix, compresos entre les antigues carreteres d'Avinyonet i de Llers. En un plànol de l'any 1753, derivat de l'inici de la construcció del castell de Sant Ferran, en aquesta zona el militars proposaren alçar-hi tres petits terraplens per a la defensa exterior de la fortalesa, que no es van construir. Aleshores hi foren arrabassats tots els arbres per mor de la protecció de la fortalesa.

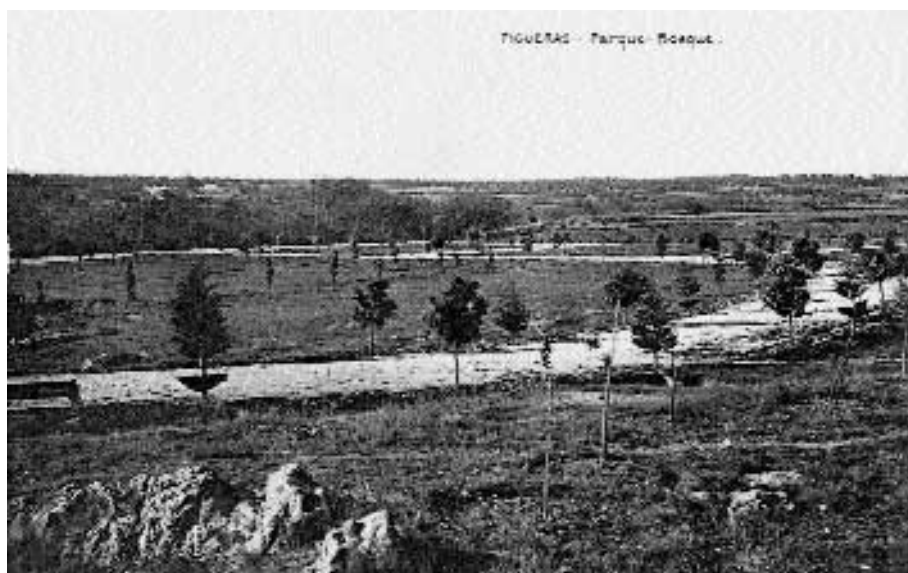
La primera vegada que és esmentat aquest indret és l'any 1867 quan l'Ajuntament va decidir traslladar el mercat de bestiar i ocupar el terreny de darrere de les cases dels senyors Rodeja i Riusech, des de la sortida del carrer Avinyonet (Pep Ventura) al carrer de Llers. "*Si no fos suficient per completar-ne s'afegí un tros de camp que es conreava i una era situats al mateix passeig Nou*".⁽⁶⁾ Hi ha diverses fotografies de final del segle passat que mostren aquesta utilitat, ja que el mercat hi va romandre fins al 1892, quan l'Ajuntament va comprar per a aquesta utilitat el camp de les Rodes, avui plaça Frederic Marés.

Desaparegut el firal de bestiar en aquests anys de final del segle XIX, el terreny del futur parc va tornar a quedar en l'oblit. Només s'hi va mantenir una era situada al seu inici. La resta servia per als jocs de la mainada quan anaven a apedregar-se. La vegetació de matolls facilitava l'habitaclle per als cargols, especialment als petits, que era un menjar suculent per als ànecs i oques que hi portaven a pasturar alguns veïns de la zona.

El 15 de juliol de 1915 l'Ajuntament, presidit per l'alcalde Marià Pujolà, va tractar una proposta presentada pels regidors Josep Pichot, Joaquim Cusí i Bartolomé Trulls. Es tractava de comprar els terrenys a la part de tramuntana del passeig Nou per destinar-los a parc públic. Consistia en dos camps de 15 i 8 vessanes sobre el paratge dit de les Costes, el Papi o Turà, propietat, respectivament, de Carles Fages de Parramon (herència del seu pare, Narcís Fages de Romà) i de Dolors Bassols Poli (herència de la seva mare, Ignàsia Poli i Pagès), aquesta representada pel seu marit, Màrius Gelart i Guanter. En demanaren 6.000 i 5.500 pessetes.

La proposta anava avalada pel jardiner municipal, Eugeni Vàllegas, que manifestà que era possible la plantació d'arbres i arbustos en aquella zona tan

6. RODEJA, E. *Figueres. Notas històriques 1387-1753*. 1957. Pàg. 129

Inici del Parc on es van plantar 30 espècies d'arbres i 13 d'arbustos. L'expedient de l'arquitecte Ricard Giralt es va aprovar el 1916 però les obres no van començar fins al 1920.

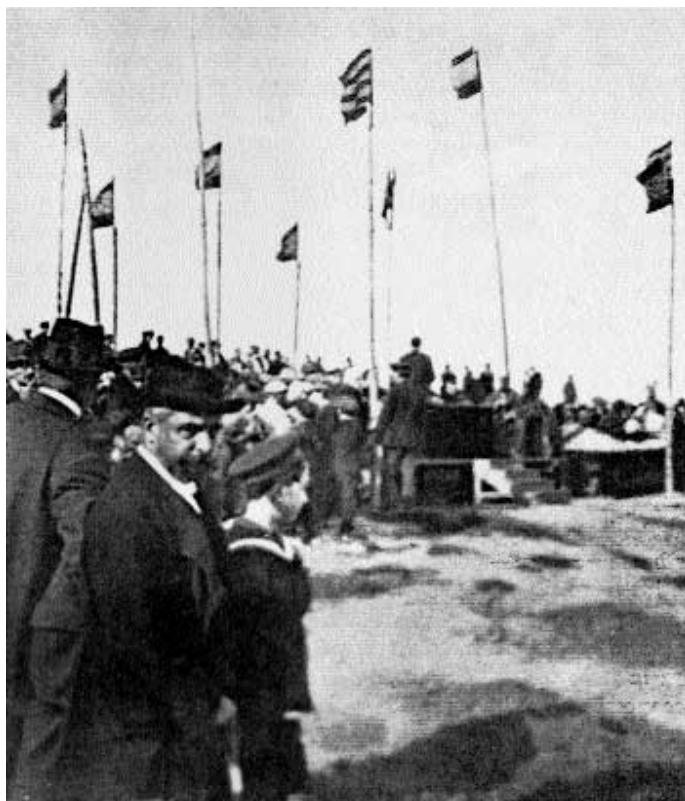
aspra. Aquesta proposta fou àmpliament debatuda ja que va tenir una forta oposició dels quatre regidors del partit radical. Aquests van manifestar que el projecte obligaria a consignar *“en els pressupostos (municipals) una quantitat força crescuda, càrrega que pesaria sobre els Ajuntaments de temps a venir”* i que *“a Figueres ja tenim, encara que petits, dos parcs, un davant de l'Estació i l'altre davant de l'Institut de Segon Ensenyament... i que serà una temeritat plantar un arbrat a paratges rocosos i faltats del principal element, que era l'aigua”* i que aquest terreny no oferia atractiu de cap classe.

Un altre opositor va manifestar que acceptava ser partidari dels parcs i jardins, però abans s'havien d'atendre altres obligacions ciutadanes, com arranjar carrers i millorar les clavegueres.

L'argument fou replicat en assegurar que amb l'emprèstit que gestionava l'Ajuntament es podrien atendre els altres serveis urbans demanats pels opositors i que el lloc del nou parc seria un esbargiment dels figuerencs. La proposta s'aprovà per 10 vots a favor i només els 4 en contra.

La compra es va fer a principi de l'any següent, encara que inicialment només es va pagar una tercera part del seu import perquè no hi havia consignació suficient en el pressupost municipal i la resta es pactava de fer-ho l'any 1919. Per arrodonir la zona del perímetre on es contemplava fer el parc, es va veure necessari adquirir una tercera peça de terra consistent en dos camps, propietat de Josep M. Pagès (herència del seu pare, Pere Pagès Moy) i de Dolors Bassols, pels quals es pagaren 1.900 pessetes. En total, els terrenys del parc van costar 13.400 pessetes.

El 1915 es van plantar els primers pins en els terrenys on es pensava ubicar-hi el Parc Bosc municipal. A la foto hi ha el jove Salvador Dalí de la mà de Josep Pichot, un dels fundadors del Parc.

En el mes d'abril del mateix any 1916 es va encarregar el projecte a l'arquitecte municipal Ricard Giralt i el 5 de maig es va celebrar una festa de l'Arbre "en el camp destinat a parc" on s'hi van plantar oficialment uns quants pins. Es guarda una fotografia de l'acte en la qual apareix el noi Salvador Dalí al costat de Josep Pichot.⁽⁷⁾

El 20 de desembre de 1917 l'arquitecte Giralt lliurava a l'Ajuntament una memòria del projecte amb els corresponents plànols, perfils de seccions i corbes de nivell. En la memòria el tècnic feia un estudi de les consideracions dels agents naturals sobre el terreny, els efectes del vent, del sol i de les aigües pluvials.

La Junta del Museu d'Art de Figueres va demanar la cessió d'una parcel·la de terreny per incloure en el seu interior un edifici destinat a museu. També l'Sport Club Català va demanar instal·lar-hi un camp de futbol. Ambdues propostes foren refusades. Amb lleugeres modificacions el projecte va quedar aprovat el 30 de gener de 1918 amb un sol vot en contra, el d'un regidor radical.

7. Foto aconseguida per Joan Sutrà. *Annals Institut d'Estudis Empordanesos* 1966-67.

A la informació pública (BOP 7-2-1918) no hi hagué cap reclamació pública, però els tràmits i ajornaments per a la seva execució van endarrerir dos anys la seva realització. Per les fires d'aquest va tenir lloc de nou una festa dels Infants i dels Arbres, en la qual els nens i nenes de les escoles nacionals varen fer una nova plantada de pins a la part superior del parc.

El polític i escriptor Josep Puig Pujades escrivia que *“el nostre parc serà més perfecte quan més s’acosta a ésser el pas de la natura a l’arquitectura, aplec artístic dels arbres i les plantes de la nostra contrada amb les pedres i els monuments que consagrin l’esperit ciutadà. Per això, el nostre parc deu tenir per nucli tot el seu traçat, un edifici museu, termes, biblioteques, etc., que sigui l’empremta de l’home en la natura, la besada del cervell ciutadà a la generosa naturalesa, escola sempre oberta de la més pura bellesa”*.⁽⁸⁾

El 23 de gener de 1920 alguns regidors es queixaren de la tardança en l’execució de les obres i l’Ajuntament va acordar declarar-les d’urgència i lliurar-les a la subhasta, amb la qual cosa s’iniciaren tot seguit les obres. Pocs dies després el governador civil va suspendre els treballs que, finalment, va autoritzar el 16 de març i que fou inaugurat encara sense acabar per les fires d’aquest mateix any.

Les obres van avançar ràpidament. Es feren centenars de clots i es plantaren els primers arbres (20 espècies), arbustos (29) i plantes (13): pins, roures, alzines palmeres, acàcies, xiprers, castanyers, salzes, llorers, cedres,

Vista general del Parc Bosc Municipal des del campanar de la parròquia Sant Pere on es veu la forma general del parc tot just plantada la vegetació.

8. PUIG PUJADES. *Empordà Federal*. Gener 1918.

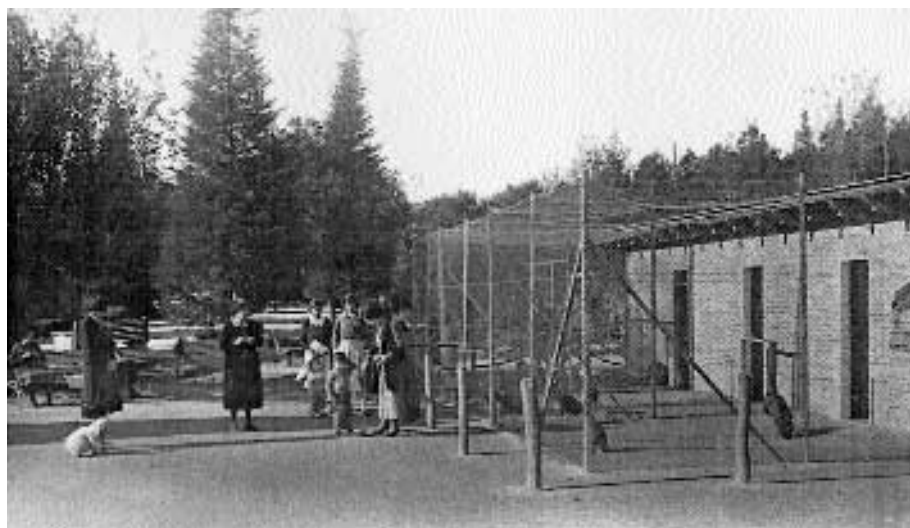
garrofers, lledoners, heures, baladres, cercis, margalls, etc. A la vegada tot el perímetre del parc va quedar encerclat de xiprers per a la protecció del vent i per una tanca metàl·lica. Cal dir que alguns dels pins, encara perfectament visibles, van créixer inclinats per l'acció de la tramuntana que hi bufava fortament.

Per al regatge de les noves plantacions s'excavà un pou a la part més alta i alhora es féu servir aigua del dipòsit que encara hi havia al costat de la Torre Gorgot (avui Galatea), derivat del primer subministrament d'aigua a la vila de la sobrant del castell.

El parc disposava de dos sectors ben diferenciats. Al nord era tota una plantació de pins i alzines, formant un bosc, mentre que a la banda sud abundava la jardineria. Els dos sectors estaven units per una gran plaça circular central i una placeta per a jocs d'infants.

Hi havia una entrada general pel passeig Nou, una a la ronda Verdaguer, una davant la sortida del carrer de Llers, una altra a la ronda Dr. Arolas i finalment una a la ronda del Parc. Totes, menys l'entrada general, disposaven d'una porta que es tancava a la nit i per això era conegut l'acudit de l'encarregat del parc que deia que quan plegava “*anava a tancar les finestres i deixava la porta oberta*”.

A l'interior hi havia dos brolladors i una font. En una zona de la part central s'hi va instal·lar un petit zoològic en el qual hi havia monos, paons, indiots, ocells, conills, ànecs, guineus, senglars, gallines, àguiles i fins i tot, en una temporada, un os. Aquest zoo va suprimir-se l'any 1954 motivat per les 700 pessetes mensuals que costava. Els animals es van regalar al zoo de Barcelona.

El 1954 es va suprimir, pel seu elevat cost de manteniment, el zoo que hi havia dins del parc que era l'admiració dels petits.

Cal dir que la brigada de parc i jardins tenia tot el recinte perfectament net en tot moment i amb una cura màxima de les plantacions.

El 10 de gener de 1922 es va constituir l'Associació d'Amics del Parc amb Josep Puig i Pujades, Joaquim Cusí, el notari Salvador Dalí, Marià Pujolà, Ricard Giralt, Carles Fages i Màrius Gelart, que tenia l'objectiu de vetllar per la conservació i embelliment del parc.

El 2 de juliol de l'indicat any, i amb l'avinentsa de la inauguració de la Biblioteca Popular de Figueres, es va col·locar en el parc la primera pedra d'una Escola Nacional Graduada que, amb caràcter oficiós, es pensava edificar dins el clos del parc, segons una petició que s'havia fet a la Mancomunitat de Catalunya per a aquesta finalitat i que, realment, no s'hi va acabar fent.⁽⁹⁾

El 1928 es va prendre la decisió d'aixecar dins del parc un monument a Pep Ventura i per tal de recollir diners per a aquesta finalitat va tenir lloc durant les Fires un grandios festival dintre del parc organitzat pel Foment de la Sardana. Hi prengueren part les cobles Antiga Pep de Figueres, La Principal de la Bisbal, La Selvatana de Cassà, Els Montgrins de Torroella de Montgrí, la Cobla de Peralada i l'Art Gironí. També hi hagué un festival infantil amb globus, xocolatada i una traca valenciana, tot això animat pel popular Berruga, el Gegant i la Gegantessa.

Passeig interior del Parc l'any 1930.

9. Es tractava del primer grup escolar que es volia construir a Figueres i que finalment, l'any 1926, es va bastir al lloc que era el horta de l'Institut, al carrer de Muntaner, avui nomenat Col·legi Públic Sant Pau.

El parc es va omplir de gom a gom. El setmanari *Empordà Federal* d'aquells dies comentava que “*era un formigueig de gent pujant els vint esgraons de l'esplèndida i monumental escalinata...anà omplint la gran plaça de cinquanta metres de diàmetre i les seves cinc avingudes ribetejades de garlandes i d'aromàtiques plantes... Fou un espectacle sardanístic d'insòlita i mai vista grandiositat....El seu record perdurarà com festa excelsa en la memòria de la multitud que el gaudí*”.

Per la seva part, *Vida Parroquial*, a l'extraordinari de fires del mes de 1930, publicava dues fotografies, una de l'any 1890 i l'altra del mateix 1930 i explicava que “*El Parc Bosc és el triomf de la clarividència d'uns bons patricis. Sembla mentida que damunt les roques pelades que mostra la primera fotografia, hagi estat possible fer créixer els eucaliptus i els pins i les alzines. És, però, que les plantes han estat regades amb suors dels iniciadors del Parc Bosc i amb l'assistència amorosa i entusiasta de tots els figuerencs que enyoraven la possessió dels pulmons de la Ciutat*”.⁽¹⁰⁾

El festival pel monument a Pep Ventura va tenir continuïtat fins a les fires del 1936, en què la guerra civil va posar fi al projecte. El 14 d'abril de 1932 hi hagué una gran festa cívica per commemorar el primer aniversari de la Segona República amb balls, sardanes i repartiment de globus i d'un berenar als nens i nenes del col·legi públic i el dia 8 de maig es va descobrir un monòlit dedicat als iniciadors del parc que donava a les generacions futures el nom dels figuerencs que foren els seus creadors i propulsors, senyors Josep Pichot i Gironès, Marià Pujolà i Vidal i Joaquim Cusí i Fortunet. Va llegir unes paraules el diputat figuerenc Josep Puig i Pujades i tot seguit una banda militar va tocar una xaranga i la cobla La Principal de Figueres una audició de sardanes.

La pedra del monòlit pesava tres tones i les lletres eren de bronze. Aquestes foren retirades l'any 1940, un cop acabada la guerra civil, perquè es tractava de tres persones de tarannà republicà, i foren reposades el 1961.

Les festes de l'arbre es van repetir en els anys 1934, 1935 i 1936 en les quals les nenes i els nens seguiren fent plantades d'arbres a diversos llocs del parc i de la seva ampliació. Igualment s'hi feren curses de bicicletes infantils i de cintes. Als escolars se'ls obsequiava amb un pa de viena amb botifarra catalana i una gasosa.

El mes de juliol del 1936, tot just iniciada la guerra civil espanyola, el comitè anarquista va decidir enderrocar l'església parroquial de Sant Pere de Figueres. Fou un fet que tindria repercussió en el Parc Bosc Municipal. La Generalitat de Catalunya i Esquerra Republicana es van oposar a la proposta del comitè, en defensar el criteri del regidor Alexandre Deulofeu del seu valor arquitectònic per la importància de les seves arcades gòtiques d'amplada ben poc comuna. El mes de novembre l'Ajuntament acordà formalment el seu enderroc.

Aquelles pedres carrades d'una part de l'església gòtica del segle XIV les va aprofitar l'Ajuntament per construir les parets dels talús dels límits del

10. *Vida Parroquial*. Maig 1930.

Monòlit dedicat als tres fundadors del parc, Pichot, Cusi i Pujolà, inaugurat l'any 1932.

parc al passeig Nou i a les rondes Verdaguer i del Parc, que van agafar una nova forma, molt ben considerada per tothom.

Curiosament, un cop acabada la guerra civil, el 1940 l'ecònom de la parròquia de Sant Pere va demanar a l'Ajuntament el retorn de totes aquelles pedres, però es va acordar la seva indemnització ja que resultava molt costós i antipopular treure-les del lloc on havien estat posades.

El 1939, en acabar la guerra civil, es va aixecar al centre de la plaça un petit monument fet de rajols en memòria dels morts del bàndol nacional en aquell conflicte. Era molt senzill i es va desmuntar en poc temps.

L'any 1960 començaren a aparèixer les bandades d'estornells que hi anaven a passar la nit. En principi no semblava gaire preocupant, però amb el pas dels anys es va degradar per la gran quantitat de milers d'ocells allà concentrats, ja que els seus excrements començaren a perjudicar els arbres i afavoriren el creixement de les ortigues. Aquest problema ha tingut alts i baixos, en temporades de menys o menys presència d'estornells.

El 1965 l'Ajuntament va decidir traslladar les atraccions de les Fires i Festes de la Santa Creu a l'interior del parc. Fins llavors es muntaven a les places de la Palmera i de Josep Tarradellas. El setmanari local *Ampurdán*, número 1161, escrivia que havia caigut molt malament que les atraccions de fires haguessin estat instal·lades dins del perímetre del parc a tota pressa i corrent.

A la plaça central del parc s'hi posà una pista de cotxes elèctrics i la dels jocs de la mainada en una altra. Les atraccions restants es repartiren pels passeigs. La seva instal·lació, els paraments complementaris, les barraques-cases dels firaires que portaven i la presència massiva de gent, alguns amb poca civilitat, van deteriorar greument l'interior del parc.

L'organització de les fires dins del parc va durar quatre anys seguits per la qual cosa es va malmetre. Llavors l'Ajuntament va decidir reformar-lo totalment i va encarregar a l'enginyer agrònom de Barcelona, José Carrillo d'Albornoz, un projecte de nova ordenació amb un pressupost de vint-i-un milions de pessetes, una quantitat desorbitada en aquell temps. El projecte preveia edificar un edifici destinat a museu, un altre per a biblioteca, dos llacs, un jardí aquàtic, tres places de jocs infantils, un teatre a l'aire lliure, es tornava a instal·lar el zoològic i a la vegada el parc es convertia en un lloc enjardinat i s'anul·lava l'anterior concepte de parc bosc.

D'aquest projecte només es va fer una primera fase, que es va inaugurar per les fires del 1970. La millora va consistir en un petit allargament del parc sobre la vorera de la ronda Verdguer que va comportar la supressió d'aquesta vorera, es va plantar gespa a una part de la banda est, s'hi van instal·lar uns jocs infantils, un bar, es va col·locar un conjunt escultòric amb un grup de senglars de l'artista Frederic Marés i una làpida commemorativa sobre el músic figuerenc Albert Cotó. No va seguir-se en el projecte ja que consistoris municipals posteriors no van considerar adient la conversió del parc de caràcter boscà en un altra de caire enjardinat.

L'any 1964 el passeig Nou fou destinat a exposició de maquinària i atraccions de les Fires de la Santa Creu.

L'any 1990 es va millorar l'enllumenat, quasi inexistent, que hi havia a tot l'interior, amb 39 punts de llums de 250 v i 10 de 125. Igualment s'hi va col·locar un monument ofert per UNICEF.

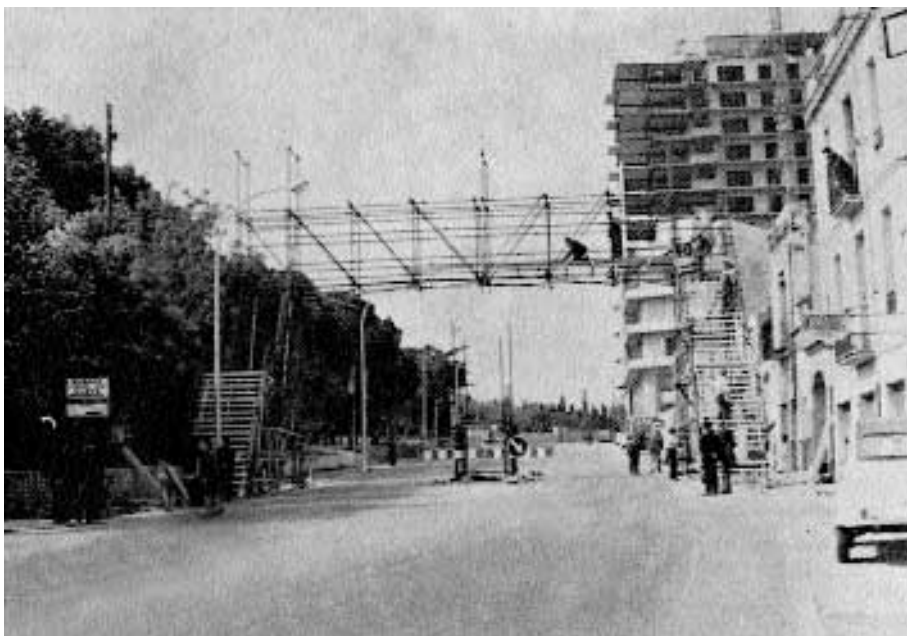
Dos anys després l'Ajuntament va arribar a un preacord amb l'empresa Falgàs S.A. per finançar el tancament del recinte a canvi d'explotar, en benefici seu, diverses atraccions, proposta que motivà un intens debat a la corporació municipal, que va denegar el tracte.

El 1996 es va procedir a l'enderroc d'una part de la caseta que servia per emmagatzemar les eines de l'àrea de parcs i jardins ja que des de feia un temps la utilitzaven a la nit els drogoaddictes com a refugi.

L'any 1994 l'Ajuntament va encarregar un projecte sobre el Parc Bosc Municipal, que fou presentat dos anys més tard. En ell, hi constaven la remodelació del parc i del passeig Nou redactat pels enginyers tècnics agrícoles Manel Colominas i Xavier Pablo i es preveia renovar l'arbrat amb l'eliminació dels arbres que havien arribat al seu límit de vida o que presentaven greus anomalies estructurals, neteja i creació de noves rutes interiors, creació d'una vorera ampla a tot l'entorn del parc, desaparició del talús de la ronda Verdaguer, construcció d'un escenari per a actuacions i activitats a l'aire lliure i es considerava la possibilitat de recuperar tot el passeig Nou com a zona de vianants, amb la consegüent eliminació dels aparcaments i la possibilitat de traslladar el mercat dels marxants del dijous a un altre lloc. El cost era d'uns tres-cents milions de pessetes i per finançar-lo, en part, es pensava en la creació d'una zona de petits locals al llarg de la part

En el 1967 l'Ajuntament va convertir el passeig Nou en un aparcament de vehicles. Es van talar alguns arbres.

A la ronda Verdaguer, per les Fires del 1967, s'hi va instal·lar una passarel·la per als vianants per evitar accidents de trànsit.

baixa del Parc, al passeig Nou, a banda i banda de l'escala central. Aquest projecte va quedar aturat per l'oposició majoritària dels consellers municipals en manifestar que calia estudiar molt detingudament la modificació d'aquest patrimoni verd de la ciutat, tan valuós.

El 10 de gener de l'any 2000, l'Ajuntament va aprovar un nou avantprojecte de millora i adequació del parc. Al període d'informació pública no es va presentar cap al·legació i per tant va ser aprovat per Decret de l'Alcaldia el 29 de març del mateix any. Una vegada establertes les bases i criteris de l'actuació, l'oficina tècnica de l'empresa municipal Figueres de Serveis S.A., dirigit per l'esmentat enginyer tècnic agrònom Colominas i signat també pels tècnics de l'esmentada empresa, l'enginyer Jordi Agustí i l'arquitecte Isidre Joher van redactar-ne el projecte. Fou aprovat per l'Ajuntament el 25 d'abril del 2002 i a la informació pública s'hi van presentar 25 escrits particulars d'al·legacions i els dels partits polítics CiU, Grup Independent i ERC.

Entre els temes debatuts figuraven especialment: l'oposició a la supressió dels xiprers que aïllen el parc i la substitució gradual de la pineda per un alzinar, que consideraven que no garantia la identitat botànica del parc amb el seu tipus de vegetació; oposició a la instal·lació d'una font ornamental a la plaça central; que es mantinguessin els camins de forma natural, els bancs de fusta, etc. i que el parc fos classificat de Jardí Històric, com un Bé Cultural d'Interès Històric.

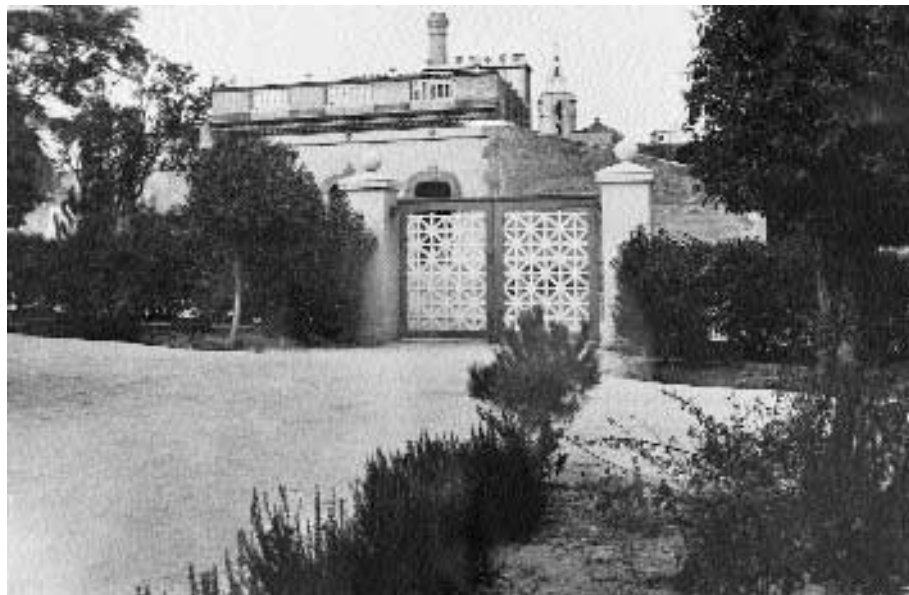
L'equip de govern va rebatre tots aquests conceptes i va assegurar que el projecte no canviava el caràcter tradicional del parc sinó que l'enriquia, que la substitució dels pins per alzines serviria per regenerar el sotabosc i que calia un procés natural d'ordenació de l'espai i de reforma el camins. Totes les al·legacions de l'oposició foren refusades per 12 vots a favor i 8 en contra.

A continuació les obres foren subhastades i adjudicades a l'empresa Floret S.L. de Llagostera per la quantitat d'un milió set-cents mil euros. Es van tallar els arbres morts i considerats caducs, en van arrabassar pedres dels murs, que eren les gòtiques enderrocades el 1936 de l'església parroquial de Sant Pere, es van treure tots els xiprers que envoltaven el recinte i es va fer una modificació del tipus d'arbrat.

A l'interior del parc, a més del monument de pedra en memòria dels fundadors del parc col·locat el 1932, retirat el 1940 i reposat el 1960, hi ha l'ofert per UNICEF l'any 1990. Hi ha una placa dedicada al president americà Wilson del 1917 i una placa dedicada al compositor figuerenc Albert Cotó.

LA RONDA VERDAGUER

Aquesta avinguda està emplaçada sobre l'antic camí de ronda que vorejava la vila del segle XIX. A la part nord hi havia la vinya d'en Macau, amb una torre de defensa dels temps de la guerra contra els carlistes, a l'est les parets de tanca dels horts de les cases de la Pujada del Castell que van fer la funció de petita muralla del clos urbà durant les guerres carlines, i a l'oest

Antiga porta de sortida per la ronda Verdaguer que fou suprimida en la reforma de l'any 1969.

s'iniciava el paratge erm i ple de roques de l'antic firal de bestiar que l'any 1920 es convertiria en el parc bosc municipal.

El camí de ronda era força estret. Només hi tenien sortida els carrers d'en Pep i de Llers. Aquí destacava l'última casa, anomenada d'en Bosch de la Punta, que era fotògraf. En fer-se el parc bosc es va deixar un vial de major amplada, ja que l'arquitecte Giralt era partidari de carrers amples.

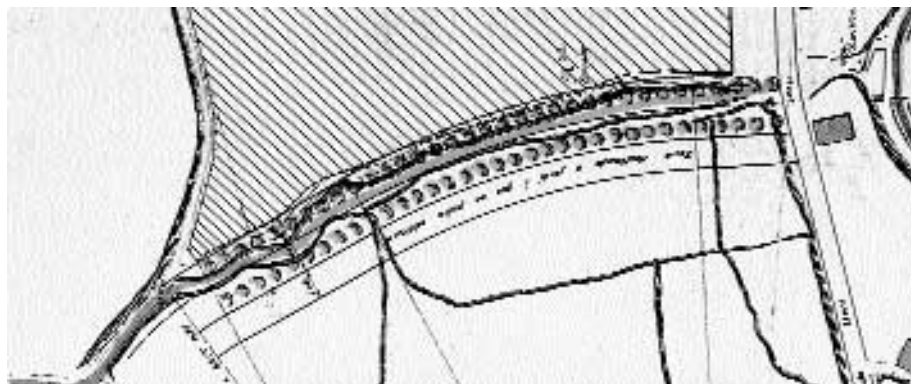
L'any 1942 el Ministeri d'Obres Públiques va projectar la variant de la Nacional II ja que fins llavors la carretera nacional passava per l'interior de la població (carrers Nou, de Girona i de la Jonquera) i va comprendre que resultava impossible mantenir-la per l'augment de trànsit que ja es manifestava. Es va fer passar per aquesta ronda, amb una calçada de d'11 metres i dues voreres de 3,50, que va obligar a l'afecció de les dues cases situades entre el passeig Nou i la plaça del Sol. Igualment es va creuar la vinya d'en Macau, formant-se una línia rectilínia amb la nova ronda del Cardenal Gomà. Aquesta travessia fou inaugurada l'any 1950.

Les edificacions en altura per la façana est es van iniciar a la dècada del 1960-70.

RONDA DEL PARC

Està emplaçada enterament sobre l'antic còrrec dels Jueus o camí Fondo, que és una denominació que apareix per primera vegada en un document del 1599. El seu nom ha fet suposar a alguns historiadors que era una pervivència d'un cementiri de la comunitat jueva, quan aquesta residia al barri del carrer Magre, en els segles XIII i XIV.

El 1794 aquest còrrec va ser notícia amb motiu de la decisió militar d'inhumar-hi els soldats francesos morts a la Guerra Gran a causa que el seu elevat nombre feia impossible sebollir-los al cementiri municipal que hi havia dins de la vila, a la plaça avui anomenada de Gala Dalí.

Plànol de la ronda del Parc de l'any 1933 creuat pel rec del castell.

El paratge va tornar a ser esmentat quan l'any 1810 els comissionats de l'Ajuntament van fer una visita a una peça de terra propietat d'un tal senyor Masdevall sobre la qual volien destinar el nou cementiri municipal en haver-se de suprimir per les normes oficials el cementiri que hi havia dins la vila. No els va agradar el terreny per a aquesta finalitat, ja que diuen "*era fondo i rocós*". L'any següent en visitaren un altre, al mateix lloc, del doctor Bonaventura Vila, al qual també renunciaren ja que opinaren que l'acció dels vents podria portar els aires poc sans del nou fossar a la vila. Finalment pensaren en un propietat de Ramon Bosch, igualment refusat.

El rec portava aigua pluvial de les faldes de la muntanyeta del Castell i d'un regueró que sortia del glacis de la fortalesa i desguassava al capdavant, a la riera Galligans, a l'avui entroncament dels carrers Mestre Falla i Damas Calvet.

L'any 1930 l'Ajuntament va projectar convertir-lo en una gran avinguda, tota ella a càrrec de les finques privades de la banda de ponent. Les obres es feren tres anys més tard i van consistir a cobrir el rec amb una canonada i donar una major amplada al vial, per la qual cosa es van afectar els terrenys de la vídua Anglada, d'Antoni Papell i de Raimon d'Abadal, als quals es va indemnitzar pagant-los una pesseta per metre quadrat ocupat.

El nou vial va passar a tenir 20 metres d'amplada (dues voreres de 7 metres i una calçada de vehicles de 6 metres) i un desnivell total de 18 metres. Les obres van costar 27.936 pessetes. La part est quedava limitada pel parc bosc municipal amb una filada de xiprers i a la de la banda oest es va permetre l'edificació de cases unifamiliars aïllades, amb un jardí davanter.

A partir de l'any 1975 aquesta ronda queda ocupada els dijous al matí pel mercat de marxants com una continuïtat de la fira del passeig Nou.

RONDA DEL DR. AROLAS

Aquesta ronda està situada sobre una part de l'antiga carretera de Llers (des de la ronda de Mossèn Verdguer fins al camí d'urgències de l'Hospital), i la resta al camí de les Vinyes, dit així perquè menava als camps de vinyes que hi havia a la falda de la muntanyeta del Castell. Aquests paratges portaven el nom de Cos de Cavall i Terra Roja. El pas oficial de la carretera de Llers fou suprimit l'any 1904 per ajuntar-se a la d'Avinyonet de Puigventós.

El camí era estret fins que l'any 1930 la Comissió de Foment de l'Ajuntament va voler convertir-lo en un passeig de 15 metres d'amplada per la banda nord del parc. Es va preveure afectar les tres finques que hi havia en aquella banda: Miquel Macau, Ramon Torrentó i Frederic Tomás, prevere. Els dos últims presentaren un recurs exposant que els perjudicava greument i demanaren que l'avinguda només tingués una amplada de 10/12 metres, segons el tram, i que en cas de continuar amb la pretensió de l'amplada de 15 metres es prengués la mateixa proporció de terreny del parc que la que els agafaven a ells.

Ronda del Parc l'any 1920 quan encara no hi havia ni el Parc ni el Patronat de la Catequística. Al fons hi ha la sortida del carrer de Llers.

Per sis vots a favor i cinc en contra va ser atesa la reclamació i l'Ajuntament va reduir l'amplada a 12 metres, però en sortir a informació pública el nou acord un grup de veïns van presentar una al·legació insistint que el vial havia de tenir 15 metres com s'havia proposat inicialment. El nou informe de la mateixa Comissió de Foment de l'Ajuntament va refermar de forma definitiva els 15 metres en considerar que era *"en benefici dels interessos generals i embelliment de la ciutat, del millor aspecte general del Parc i a fi que aquest pugui quedar ni remotament reclòs"*.

Poc després d'aquesta decisió el senyor Torrentó va cedir el seu terreny per bastir-hi l'edifici del Patronat de la Catequística, que fou el primer edifici que hi hagué en aquesta ronda i que fou inaugurat l'any 1932.

A la banda de ponent hi havia una altra finca, propietat del dentista Lluís Vila, avui convertida en solars, alguns ja edificats i, al final, una de més gran, propietat de l'industrial Enric Jaume Sala que l'any 1943 la va vendre a l'Ajuntament de Figueres, el qual la va cedir al Patronat de l'Hospital de Caritat per tal d'edificar-hi el nou edifici hospital que va ser inaugurat el 1956. Entre una finca i l'altra actualment hi ha la plaça de les Pubilles, amb una majòrica amb versos del poeta Carles Fages de Climent, que dona entrada al Complex Esportiu Municipal i el carrer d'urgències de l'Hospital, sobre una part del camí vell de Llers.

El nom de Doctor Pere Aroles li fou adjudicat l'any 1939 per recordar el rector de la parròquia de Sant Pere que havia estat assassinat pel comitè anarquista tres anys abans, a l'inici de la guerra civil.

La ronda té continuïtat pel carrer de Joaquim Cusí Fortunet, antic camí de les Vinyes, i també està connectat amb el carrer Ramon Mandri-Doctor Fleming mitjançant una rotonda.

AMPLIACIÓ DEL PARC BOSC

El mes de juliol de 1931 l'apotecari figuerenc Joaquim Cusí i Fortunet va oferir al municipi onze terrenys de la seva propietat situats entre la falda del castell i el Parc Bosc Municipal. En total eren prop de 90.000 metres quadrats de terres de diverses mesures.⁽¹¹⁾

Posava la condició que l'Ajuntament *“mai podria vendre, hipotecar, permutar, donar a cens ni de qualsevol altre manera ni alienar les finques descrites. Hauran de quedar sempre de la seva propietat, a fi que no quedés desvirtuat l'objecte de la donació i si ben podrà llogar-los, no ha de ser amb ànim de lucre, sinó per complir els desitjos del donant”*.

Afegia que l'Ajuntament de Figueres solament podia destinar-ho a terrenys d'esbarjo i en cas de pretendre edificar en els dits terrenys, sols podia destinar a edificació un vint per cent de la superfície total cedida i únicament es podrien bastir edificis públics: museus, escoles, biblioteques, edificis esportius, etc.

El donant es reservava el dret de quedar-se una part, mai superior a una hectàrea, i que en cas de no complir-se la seva voluntat les finques revertirien als seus successors.

Tots els terrenys eren erms i rocosos, amb petits matolls. Només hi havia quatre pins, anomenats d'en Pítxot, al lloc on avui hi ha el pavelló esportiu cobert. Fins i tot hi havia una pedrera d'en Ceferí Carré, que era empresari d'obres públiques, al lloc on ara hi ha un camp de futbol. Pel bell mig de la zona hi passava soterrada la primera canonada d'aigua potable de la vila quan a mig segle XIX es subministrava de les aigües sobrants del castell i que anaven fins a un dipòsit de distribució que es va construir al costat de la Torre Gorgot. A la part més baixa, avui plaça de les Pubilles, hi havia un dipòsit més petit del qual es derivava aigua per regar el parc. També a la banda de llevant de la carretera del Castell hi passava l'antic camí de Sant Roc, que havia comunicat la vila amb aquesta ermita que estava per davant la porta d'entrada del castell.

La donació gratuïta dels terrenys es va fer davant de notari el dia 7 de maig de 1933 i constava d'onze peces de terres. Cinc d'elles eren a la part est de la carretera del Castell (36.473 m²), i sis a la part oest (51.563 m²). Portaven el nom de les Roques, pla del Castell, la Vinya i còrrec dels Jueus.

El motiu que havia inclinat Joaquim Cusí i Fortunet a fer aquesta donació era que cada dia, havent dinat, anava a passejar per aquella zona fins a l'entrada del castell amb els seus amics el notari Dalí, el periodista Carles Costa, el professor Gabriel Alomar, el pianista Enric Monturiol i altres. A la caminada podien admirar un panorama magnífic: les Alberes, el golf de Roses i l'Escala, el castell de Montgrí, la Mare de Déu del Mont, la muntanya de

11. Joaquim Cusí i Fortunet. Nadiu de Llers (1879). Va estudiar d'apotecari a Barcelona i el 1902 va obrir una farmàcia a Figueres, al carrer Ample, davant del Casino Menestral. Poc després va començar a fabricar específics i posteriorment es traslladà a Masnou, on fundà el Laboratoris del Nord d'Espanya. Va morir a Barcelona (1968). La ciutat de Figueres li té dedicat un carrer i un col·legi.

Dibuix de la pujada del Castell de final del segle XIX. A cada costat de la carretera els terrenys, totalment erms, i sobre els quals es va acordar el 1931 l'ampliació del Parc, portada a la pràctica el 1948.

Verdera i la plana empordanesa. Joaquim Cusí va témer que algun dia algun promotor podria edificar-hi habitatges i les futures generacions de figuerencs ja no podrien gaudir d'aquell majestuós espectacle. Per evitar-ho i perpetuar als figuerencs el dret de gaudir del panorama, va fer l'ofrena dels terrenys.

Joaquim Cusí va escriure que *“d'aquest ampli panorama que poques ciutat podien gaudir, vaig arribar a estar-ne seduït, i vaig proposar a l'amic Salvador Dalí (el notari) de comprar terrenys al llarg de la carretera (Pujada del Castell), terreny que després vaig decidir oferir a la ciutat, amb la finalitat que aquest encantador i únic panorama pogués ser contemplat a perpetuïtat pels ciutadans figuerencs, que vindrien després de nosaltres”*. També deia que la part dreta de la pujada del Castell havia d'estar plantada únicament d'arbustos baixos, en forma de jardí, per no impedir veure el panorama d'aquell horitzó.⁽¹²⁾

Per arrodonir el perímetre de la propietat, l'any 1944 l'Ajuntament va comprar dos porcions de terra d'entremig a Joan Pellicer, tres a Ceferí Carré i una a la seva vídua, Assumpció Casademont. Més tard, el 1961 i 1978, se'n van comprar unes altres dues a Modest Peix, abans d'en Pitxot. La majoria eren dins el terreny anomenat Roques del Castell.

L'any 1933 l'Ajuntament va plantar uns quants pins en aquesta zona, però no fou fins a l'any 1948 quan es va decidir arranjar tot el paratge que començà amb l'obertura de dos camins boscos i a la plantació d'alzines, ametllers, roures i més pins. El projecte fou de l'arquitecte municipal Alexandre Bonaterra.

Encara va caldre una última adquisició, en realitat permuta, de terres. Fou l'any 1975 i era una petita porció propietat de Carme Larrouse, en la qual tenia una petita caseta que era el dipòsit de pólvora de l'activitat comercial a què es dedicava. Se li va commutar amb la peça de terra que l'Ajuntament

12. CUSÍ FORTUNET, J. *Annals Institut d'Estudis Empordanesos 1966-67*. Pàg. 312

tenia a l'inici de la Via Emporitana, on hi havia hagut el dipòsit d'aigua potable de la població.

En tota aquesta gran zona l'any 1964 l'Ajuntament hi va construir una pista poliesportiva que iniciava la creació del Complex Esportiu Municipal, que després es va ampliar amb una piscina descoberta, un camp de futbol amb una pista per a atletisme, tres per a tennis, una de petanca, un gimnàs i dos pavellons coberts, un d'ells inaugurat el 1990, de grans proporcions, ja que disposa d'una aforament per a 1.500 espectadors, i una piscina coberta climatitzada.

Al mateix temps, a la part més superior, ja tocant al glacis del castell, hi ha l'estació depuradora i el dipòsit d'aigua potable del subministrament del pantà de Boadella, que ha estat notablement ampliat el 1999 per donar atenció a les noves necessitats del creixement urbà de Figueres.

Finalment, i amb el consentiment de la filla del donant, Josefina Cusí, el 1968 es van cedir 7.065 metres quadrats de terreny, poc després ampliat en altres 5.000, al Ministeri d'Educació i Ciència, per edificar l'Institut Alexandre Deulofeu i en una part de llevant de la carretera del castell 2.912 m² per a una guarderia infantil municipal.

FONTS D'INFORMACIÓ

Actes dels acords adoptats per l'Ajuntament de Figueres. Premsa de l'època.

L'autor va tenir dues entrevistes periodístiques publicades a la revista *Canigó*, de Figueres, amb Joaquim Cusí Fortunet i Pelaio Martínez Paricio, els quals li van explicar assumptes relacionats amb el Parc Bosc Municipal.